

ՀԻՄՆԱԿՈՐՈՒՄ

Ներկայիս իրավիճակը և խնդիրները

«Ձերբակալված եվ կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերության համաձայն՝ «Առանց հատուկ թույլտվության ձերբակալվածներին պահելու վայր և կալանավորվածներին պահելու վայր անարգել մուտքի և ելքի իրավունք ունեն»

1) Հայաստանի Հանրապետության Նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավորը, պետական կառավարման լիազորված մարմնի ղեկավարը կամ նրա համապատասխան տեղակալը.

2) Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազը, նրա տեղակալները, ինչպես նաև այն դատախազները, ովքեր օրենքով սահմանված կարգով հսկողություն են իրականացնում պատիժներ և հարկադրանքի այլ միջոցներ կիրառելու նկատմամբ.

3) ձերբակալվածներին պահելու վայրի և կալանավորվածներին պահելու վայրի վերադաս մարմինների պաշտոնատար անձինք.

4) միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչները՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի հիման վրա.

5) Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանը, Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավասու պետական ծառայողները և հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող իրավասու անձինք, ինչպես նաև կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետները.

6) Հայաստանի Հանրապետության այն դատավորները, ովքեր օրենքով սահմանված կարգով քննում են կալանավորումը որպես խախտման միջոց կիրառելու, կալանքի տակ պահելու ժամկետը երկարաձգելու կամ կալանքի տակ պահելու օրինականության հետ կապված հարցերը, ձերբակալված և կալանավորված անձանց իրավունքների և ազատությունների խախտման, ինչպես նաև ձերբակալվածներին պահելու վայրի և կալանավորվածներին պահելու վայրի վարչակազմերի այլ գործողությունների դեմ բողոքները.

7) սույն օրենքի 47-րդ հոդվածով սահմանված՝ արգելանքի և կալանքի տակ պահելու կատարման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող հասարակական դիտորդները:»

Սույն հոդվածը ենթադրում է դրանում թվարկվող անձանց կողմից անձի պահման պայմանների ծանոթացման հնարավորություն, ինչից ուղղակիորեն բխում է, հոդվածում թվարկվող անձինք պետք է նաև տեսնեն՝ տեսակցեն ձերբակալվածին կամ կալանավորվածին, ինչը սակայն, պրակտիկայում չի իրականացվում վարչակազմի կողմից օրենքի սխալ մեկնաբանման և կիրառման արդյունքում:

Իրավակիրառ գործունեության ընթացքում ձերբակալվածներին պահելու վայրի և կալանավորվածներին պահելու վայրի վարչակազմերը, խեղաթյուրելով օրենքի բուն էությունը, կարգավորման նպատակը և կարգավորման առարկան, թույլ չեն տալիս ձերբակալվածների կամ կալանավորվածի պահման վայր առանց հատուկ թույլտվության մուտք գործելու իրավունք ունեցող անձանց ծանոթանալ նրանց պահման պայմանների հետ հենց ձերբակալվածների կամ կալանավորված անձանց ներկայությամբ, ինչով իմաստազրկվում է անարգելք մուտք գործելու՝ տեսակցելու կարգավորման նպատակը և նշանակությունը:

Սյուս կողմից սման անհիմն և ըստ էության օրենսդրությունից չբխող սահմանափակումը չունի որևէ հիմնավորում, քանի որ անարգել մուտք գործելու այս լիազորությունը տրված է բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց, դատախազների, ՄԻՊ-ին և իր աշխատակազմին, միջազգային կազմակերպություններին և օրենքի 47-րդ հոդվածով սահմանված՝ արգելանքի և կալանքի տակ պահելու կատարման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող հասարակական դիտորդներին, այսինքն սրանից տրամաբանորեն հետևում է, որ եթե վարչակազմը արգելում է 48-րդ հոդվածով նշված անձանց տեսնել ձերբակալվածին կամ կալանավորվածին, ապա լինելով պետության ներկայացուցիչ վարչակազմը փաստորեն կա՛մ չի վստահում իր գործունեության նկատմամբ վերահսկողական գործառնություններ ունեցող մարմիններին, կա՛մ չի վստահում դատավորներին, կա՛մ էլ նույնը դրսևորում է ՀՀ-ում գործունեություն ծավալող, գործունեությունը չարգելված կամ չկասեցված և միջազգային կարգավիճակ ունեցող կազմակերպություններին, ինչը պետության ամբողջական, ինստիտուցիոնալ և արդյունավետ կառավարման տեսանկյունից անընդունելի և անըմբռնելի է:

Ընդ որում՝ 48-րդ հոդվածով նշված տեսակցելու լիազորությունը փաստացի արձանագրված է նաև նույն հոդվածի 4-րդ պարբերությամբ, որի համաձայն՝ սույն հոդվածի **2-րդ մասով** նախատեսված անձանց կողմից **ձերբակալված և կալանավորված անձանց հետ տեսակցությունները չեն ազդում** սույն օրենքով սահմանված՝ ձերբակալված և կալանավորված անձանց տրամադրվող տեսակցությունների քանակի վրա:

Հարկ է նշել, որ սույն կարգավորումը նույնական չէ «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով ՄԻՊ-ի համար երաշխավորված տեսակցության հետ, քանի որ սահմանադրական վերաբերելի օրենքով նախատեսված լիազորության իրականացման դեպքում տեսակցությունը կոնֆիդենցիալ՝ խորհրդապահական կարգով է իրականացվում, մինչդեռ նախագծի կարգավորման իրավահարաբերությունների դեպքում տեսակցությունը իրանացվում է ՔԿՎ վարչակազմի աշխատակիցների ներկայությամբ:

Սինչդեռ, ցավոք սրտի, կրկին անգամ պետք է ընգծել, որ ՔԿՎ վարչակազմերի կողմից օրենքը մեկնաբանվում է իր էությանն ու նպատակային մեկնաբանությանը ոչ համահունչ և դրան տրամագծորեն հակառակ, ինչով խախտվում են 48-րդ հոդվածով սահմանված անձանց իրավունքները, անհիմն ու փաստացի ապօրինի

սահմանափակվում են նրանց լիազորությունները, իսկ ձերբակալված կամ կալանավորված անձինք զրկվում են օրենքով իրենց համար երաշխավորված հնարավորությունից՝ բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց և միջազգային կազմակերպությունների աշխատակցիներին իրենց իրական՝ փաստական իրավիճակի վերաբերյալ տեղեկություններ մատուցելու հնարավորությունից:

Հետևաբար մի կողմից սույն խնդիրը կարգավորելու, մյուս կողմից իրավունքի հայեցողական դրսևորման չարաշահում թույլ չտալու համար առաջարկվում է ընդունել սույն օրենքի նախագիծը:

Նախագծով առաջարկվող կարգավորումները.

Նախագծով առաջարկվում է օրենքի 48-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությունը համապատասխանեցնել նույն հոդվածի 4-րդ պարբերությանը՝ իրավական որոշակիության ամբողջական ապահովման (այդ թվում՝ իրավակիրառ պրակտիկայում), ինչպես 48-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ սահմանված անձանց լիազորությունների անխափան և անարգել իրականացման համար:

Նախագծով լուծվող այլ խնդիրներ.

Նախագծով առաջարկվող տեսքով շտկվել և «Նորմատիվ-իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքին ու դրա պահանջներին համահունչ փոփոխվել է օրենքի 48-րդ հոդվածը:

Միջազգային փորձ՝ համառոտ.

Համանման օրենսդրական կարգավորումներ են սահմանված նաև ՌԴ¹ և ԱՊՀ անդամ այլ երկրներում:

---

¹ «О содержании под стражей подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений», статья 7,